

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή

Ενότητα 1: Σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις
της αναπηρίας:
η πολυπλοκότητα του ορισμού της αναπηρίας

Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου

Σχολή Επιστημών της Αγωγής

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία

Αντικείμενο μελέτης της ειδικής αγωγής είναι τα ανάπηρα άτομα και η εκπαίδευσή τους

- Η πολυπλοκότητα του ορισμού της αναπηρίας οδηγεί στη διαφοροποίηση **των μοντέλων προσέγγισης** της αναπηρίας και **στη διαφορετικότητα ως προς την χρήση των όρων** που χρησιμοποιούνται για να προσδιορίσουν την αναπηρία ενός ατόμου ή την αναπηρία ως κατάσταση.
- Η πολυεπιστημονικότητα του κλάδου ενισχύει το **γλωσσικό πλουραλισμό** ως προς την ορολογία.

1ο Παράδειγμα γλωσσικού πλουραλισμού

Νόμος Κατηγορίες αναπηρίας	1143/1981	1566/1985	2817/2000	3699/2008
1.	Τυφλοί και οι έχοντες σοβαράς διαταραχές της οράσεως	Τυφλοί και όσοι έχουν σοβαρές διαταραχές στην όραση	Όσοι έχουν ιδιαίτερα σοβαρά προβλήματα όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες)	Αισθητηριακές αναπηρίες όρασης (τυφλοί, αμβλύωπες, με χαμηλή όραση)
2.	Κωφοί, βαρήκοοι και κωφάλαλοι	Κωφοί και βαρήκοοι	Όσοι έχουν σοβαρά προβλήματα ακοής (κωφοί, βαρήκοοι)	Αισθητηριακές αναπηρίες ακοής (κωφοί, βαρήκοοι)
3.	Οι έχοντες κινητικές διαταραχές (σπαστικοί, κ.λ.π.)	Όσοι έχουν κινητικές διαταραχές	Όσοι έχουν σοβαρά νευρολογικά ή ορθοπεδικά ελαττώματα ή προβλήματα υγείας	Κινητικές αναπηρίες
4.	Οι νοητικώς υστερούντες	Όσοι έχουν νοητική καθυστέρηση	Όσοι έχουν νοητική ανεπάρκεια ή ανωριμότητα	Νοητική αναπηρία

2ο Παράδειγμα γλωσσικού πλουραλισμού

Έχουν κατά καιρούς χρησιμοποιηθεί (ή ακόμη χρησιμοποιούνται) σε βιβλιογραφικό και προφορικό επίπεδο οι παρακάτω όροι:
ανώμαλος, άτομο με ειδικές ανάγκες, άτομο με ιδιαίτερες ανάγκες, άτομο με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, άτομο με ιδιαίτερες ικανότητες ...

3ο Παράδειγμα γλωσσικού πλουραλισμού

- **Χρήση του όρου «Νοητική καθυστέρηση»
Βασίζεται στην αναπτυξιακή προσέγγιση**

Τα άτομα με νοητική καθυστέρηση εξελίσσονται με την ίδια ακριβώς σειρά στα διάφορα αναπτυξιακά στάδια, με τη διαφορά ότι περνούν τα στάδια πιο αργά (Zigler, 1969).

- **Χρήση του όρου «Νοητική υστέρηση»
Βασίζεται στη θεωρία της ποιοτικής διαφοράς**

Υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές στις γνωστικές διεργασίες ιδιαίτερα στο χώρο της επεξεργασίας των πληροφοριών, ακόμη και όταν τα άτομα με και χωρίς νοητική καθυστέρηση εξισωθούν ως προς τη νοητική ηλικία (Ellis, 1970· Milgram, 1969, 1973).

- **Χρήση του όρου «Νοητική αναπηρία»
Βασίζεται στις αρχές του κοινωνικού μοντέλου**

Αναφορές στην κοινωνική κατασκευή, στον κοινωνικό αποκλεισμό, στην ετικετοποίηση του αναπήρου (Oliver, 1983, 1986).

Γιατί αυτός ο «συνωστισμός» όρων;

- **Το ζήτημα του μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας**

Η επιλογή και η χρήση του κάθε όρου αντανακλά και το μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας. Συχνά απουσιάζει η συνεπής και συνειδητή επιλογή μιας ερμηνευτικής προσέγγισης.

- **Το ζήτημα της κοινωνικής αποδοχής της αναπηρίας. Η κυριαρχία του πολιτικώς ορθού “politically correct”**

Η δυσκολία αποδοχής της αναπηρίας που εξαρτάται από τη στάση του κοινωνικού συνόλου απέναντι στην αναπηρία οδήγησε (ή οδηγεί) σε επιφανειακή λεκτική ευαισθησία πραγματοποιώντας επιδερμικές γλωσσικές αλλαγές ως προς την αποδοχή της αναπηρίας και εγείρει ερωτήματα για την υποκριτική στάση του κοινωνικού συνόλου.

- **Το ζήτημα της μετάφρασης ξενόγλωσσων όρων**

Η αποσπασματική επιστημονική μεταφραστική δραστηριότητα που δεν υπολογίζει το θεωρητικό υπόβαθρο ενός επιστημονικού κειμένου ή μιας διαφορετικής (συχνά ανοίκειας) για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα κατάσταση που προσπαθεί εναγωνίως να διατηρηθεί ενήμερη ως προς τις σύγχρονες απαιτήσεις της «ορολαγνείας».

Ισχύοντες ορισμοί της αναπηρίας (όπως αποδίδονται από ειδικούς επαγγελματίες) (Oliver, 1983) (1)

- **Η αναπηρία ως βλάβη ή απώλεια**

Η αναπηρία προσεγγίζεται ως ανατομική, σωματική, ψυχολογική και αισθητηριακή βλάβη, απώλεια.

- **Η αναπηρία ως κλινική κατάσταση /συνθήκη**

Η αναπηρία εκλαμβάνεται ως ασθένεια - πάθηση η οποία επηρεάζει αρνητικά την ομαλή σωματική και ψυχολογική λειτουργία του ατόμου.

Ισχύοντες ορισμοί της αναπηρίας (όπως αποδίδονται από ειδικούς επαγγελματίες) (Oliver, 1983) (2)

■ Η αναπηρία ως λειτουργικός περιορισμός

Η αναπηρία ορίζεται ως ανικανότητα ή ως περιορισμένη ικανότητα εκπλήρωσης ατομικών, κοινωνικών αναγκών και υποχρεώσεων (λ.χ. περιορισμοί στη μετακίνηση, δυσκολίες στην ένδυση, στη σίτιση κλπ).

Ισχύοντες ορισμοί της αναπηρίας (όπως αποδίδονται από ειδικούς επαγγελματίες) (Oliver, 1983) (3)

■ Η αναπηρία ως απόκλιση

Η αναπηρία προσλαμβάνεται υπό το πρίσμα δύο μορφών αποκλίσεων:

α) η πρώτη αφορά την απόκλιση από την κοινώς αποδεκτή σωματική και φυσική υγεία,

β) η δεύτερη απόκλιση σχετίζεται με τη διαφοροποίηση ορισμένων ατόμων ή ομάδων από την «αρμόζουσα» συμπεριφορά που έχει υιοθετηθεί από ένα ισχυρά πλειοψηφικό κοινωνικό σύνολο.

Ισχύοντες ορισμοί της αναπηρίας (όπως αποδίδονται από ειδικούς επαγγελματίες) (Oliver, 1983) (4)

- **Η αναπηρία ως μη προνομιούχα ομάδα (ως ευάλωτη ομάδα πληθυσμού)**

Σε αυτή την περίπτωση η αναπηρία εκλαμβάνεται ως ομάδα που μειονεκτεί στην κοινωνική ιεραρχία καθώς απολαμβάνει λιγότερα προνόμια από τις «ικανές» σωματικά ομάδες.

- Υπό αυτή την προσέγγιση ανάπηροι δεν είναι μόνο οι κινητικά ανάπηροι που εμφανίζονται να μειονεκτούν κοινωνικά αλλά και άλλες ομάδες πληθυσμού όπως: οι αναλφάβητοι, οι χρήστες ουσιών, οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι εθνικές μειονότητες και οι γυναίκες.

Λειτουργικοί ορισμοί της αναπηρίας (Oliver, 1983) (1)

- Impairment (βλάβη, διαταραχή): ορίζεται ως ο λειτουργικός περιορισμός ενός ατόμου εξαιτίας της σωματικής, νοητικής ή αισθητηριακής διαταραχής.
- Disability (αναπηρία): είναι η απώλεια ή ο περιορισμός των ευκαιριών συμμετοχής στη φυσιολογική ζωή της κοινωνίας σε ισότιμο επίπεδο με τα υπόλοιπα μέλη που δεν υπόκεινται σε φυσικούς και κοινωνικούς περιορισμούς.

Λειτουργικοί ορισμοί της αναπηρίας (Oliver, 1983) (2)

- Handicap (μειονεξία-ανικανότητα): είναι η μειονεξία που αποδίδεται σε ένα άτομο ως αποτέλεσμα διαταραχής ή βλάβης που περιορίζει ή παρακωλύει την ολοκληρωμένη απόδοση, δραστηριοποίηση ενός ατόμου (εξαρτάται από την ηλικία, το φύλο και από κοινωνικούς και πολιτιστικούς παράγοντες) σε ένα ρόλο (κοινωνικό, επαγγελματικό κ.λ.π.).
- Ο όρος προσδιορίζει τις σχέσεις που αναπτύσσονται σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον και αφορά τη διαμόρφωση διαπροσωπικών σχέσεων (Martin et al., 1988).

Σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις της αναπηρίας.

Μοντέλα προσέγγισης της αναπηρίας

- Κλινικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας (medical model) (συνώνυμοι όροι: ιατρικό ή θεραπευτικό μοντέλο)
- Ατομικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας (individual model) και η αναπηρία ως προσωπική τραγωδία (disability as a personal tragedy) (για πολλούς αποτελεί απόρροια του κλινικού μοντέλου)
- Κοινωνικό μοντέλο (social model)

Ανάλυση του κλινικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας

- Το κλινικό μοντέλο προσεγγίζει το ανάπηρο άτομο με βάση το είδος και το βαθμό της αναπηρίας. Καθιστά κύρια μεταβλητή στην εξέλιξη του ανάπηρου τη βαρύτητα ή μη της αναπηρίας και το είδος της.
- Παράδειγμα: είναι καλύτερη η εκπαιδευτική πρόβλεψη της ελαφράς νοητικής αναπηρίας συγκριτικά με τη βαριά νοητική αναπηρία ή τις πολλαπλές αναπηρίες).

Το κλινικό μοντέλο εστιάζει

- Στην αυθεντία της ιατρικής διάγνωσης.
- Στην έρευνα που αφορά την κλινική εικόνα της αναπηρίας για την κατανόηση των ιδιαιτεροτήτων της κάθε διάγνωσης.

Οι Thomas & Wood (2003) διακρίνουν ως θετικά και ευεργετικά δυο σημεία της διαγνωστικής διαδικασίας

- **Το πρώτο** υποστηρίζει ότι αναπτύσσονται υψηλότερες προσδοκίες στα ανάπηρα άτομα έπειτα από μια διάγνωση.
- **Το δεύτερο σημείο** υποστηρίζει ότι η διάγνωση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υποστηρικτική πηγή φροντίδας για το ανάπηρο άτομο.

Το κλινικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας οδηγείται (1)

- Στον περιορισμό της επιστημονικής ερευνητικής ενασχόλησης με την ιατρική διάγνωση.
- Στην αντιμετώπιση των ατόμων ως ιατρικές περιπτώσεις (ως ασθενείς, ως πάσχοντες).
- Στο σκεπτικό ότι η αιτία των προβλημάτων και των δυσκολιών που αντιμετωπίζει το ανάπηρο άτομο είναι η ίδια η αναπηρία του (μετατόπιση ευθυνών από την κοινωνική δομή στο άτομο).

Το κλινικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας οδηγείται (2)

- Στην ενίσχυση της «ετικετοποίησης», των στερεοτύπων και κατ' επέκταση στο στιγματισμό του ανάπηρου ατόμου και
- Στην υπερεκτίμηση των «ειδικών επιστημόνων» (επαΐοντες-experts) που αποφασίζουν, ερήμην του ανάπηρου ατόμου, για τη μελλοντική εκπαιδευτική και κοινωνική του πορεία.

Ανάλυση του ατομικού μοντέλου και της προσέγγισης της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία (1)

- Για πολλούς η προσέγγιση της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία θεωρείται απόρροια του κλινικού μοντέλου.
- Η αναπηρία παρουσιάζεται και εξετάζεται ως ένα προσωπικό πρόβλημα του ατόμου είτε σε νοητικό είτε σε σωματικό επίπεδο.
- Η προσέγγιση της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία προσανατολίζεται στους ατομικούς λειτουργικούς περιορισμούς του ατόμου (ατομικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας) γεγονός που οδηγεί στην αναζήτηση θεραπείας, προσδίδοντας κατά αυτόν τον τρόπο θεραπευτική προοπτική στην αναπηρία (Oliver, 1983 Barnes & Mercer, 2003).

Ανάλυση του ατομικού μοντέλου και της προσέγγισης της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία (2)

- Η προσέγγιση της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία καλλιεργεί στο ανάπηρο άτομο, λόγω της ατομικότητας που τη χαρακτηρίζει, το αίσθημα της απόλυτης ατομικής ευθύνης και της προσωπικής ενοχής για το είδος και το βαθμό της αναπηρίας που φέρει.
- Δημιουργεί την εντύπωση στο άτομο με αναπηρία, αλλά και στο οικογενειακό του περιβάλλον, ότι είναι προσωπικά υπεύθυνοι για την πορεία εξέλιξης του ατόμου.
- Οι πιθανές αποτυχίες, δυσκολίες και οι συχνοί κοινωνικοί περιορισμοί είναι απόρροια της προσωπικής μειονεξίας του ανάπηρου ατόμου που αδυνατεί να αντεπεξέλθει στις γενικές απαιτήσεις μιας κοινωνικής δομής.

Ανάλυση του ατομικού μοντέλου και της προσέγγισης της αναπηρίας ως προσωπική τραγωδία (3)

- Υπό τη σκέπη της προσωπικής τραγωδίας δημιουργείται καταρχήν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη ενοχικών συναισθημάτων (η αναπηρία εκλαμβάνεται ως θεία δίκη-τιμωρία, ως το αποτέλεσμα μιας αμαρτίας).
- Επιπροσθέτως αποδυναμώνεται το αίσθημα της συλλογικής ευθύνης, των συλλογικών αγώνων και διεκδικήσεων που φέρει ως αποτέλεσμα την κοινωνική απομόνωση του ανάπηρου ατόμου και της οικογενείας του και καθιστά την εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση και την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου με αναπηρία προσωπική του υπόθεση.

Ανάλυση του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας

- **Η εμφάνιση του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας**

Στα τέλη της δεκαετίας του '60 παρατηρείται ιδιαίτερη πολιτικοποίηση και κινητικότητα στις οργανώσεις των ατόμων με αναπηρίες.

Η δραστηριοποίηση των κινημάτων των αναπήρων συμβάδισε με τους αγώνες άλλων πολιτικών κινημάτων για τα ανθρώπινα δικαιώματα που αφορούσαν την ισότητα των δύο φύλων, τις φυλετικές διακρίσεις κ.λπ.

Η εμφάνιση του κοινωνικού μοντέλου (1)

- Το κοινωνικό μοντέλο αναδύθηκε από τη δημοσίευση ενός κειμένου (μανιφέστου) με τον τίτλο *Θεμελιώδεις Αρχές της Αναπηρίας* (*The Fundamental Principles of Disability*) που δημοσιεύθηκε από το κίνημα των κινητικά αναπήρων της Μ. Βρετανίας το 1976 (Union of the Physically Impaired Against Segregation-U.P.I.A.S.)

Η εμφάνιση του κοινωνικού μοντέλου (2)

Μία από τις βασικές θέσεις του κειμένου αναδύεται από το παρακάτω απόσπασμα:

*...Σύμφωνα με τις απόψεις μας η κοινωνική δομή αναπηροποιεί (κατασκευάζει) τους κινητικά αναπήρους. Η αναπηρία (ως κοινωνική κατασκευή), εκμεταλλευόμενη την υπάρχουσα κινητική δυσλειτουργία, εμφανίζεται αναίτια να μας περιθωριοποιεί και να μας αποκλείει συνολικά από τις συμμετοχικές κοινωνικές διαδικασίες...
(U.P.I.A.S., 1976).*

Βασικές αρχές του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας (1)

- Το άτομο με αναπηρίες παύει να αποτελεί «πρόβλημα» της κοινωνίας (θέση που πρεσβεύει το κλινικό μοντέλο και η θεωρία της προσωπικής τραγωδίας)
- Η αναπηρία είναι μία κοινωνικά κατασκευασμένη συνθήκη και δεν είναι ένα σταθερό χαρακτηριστικό του ατόμου
- Μετατοπίζει τις ευθύνες στη δομή της σύγχρονης κοινωνίας και στις ιδεολογίες της (π.χ. η θεωρία του σώματος)
- Δίνεται έμφαση στις εργασιακές σχέσεις και στον οικονομικό αποκλεισμό του ανάπηρου ατόμου (Michael Oliver).
- Το κοινωνικό μοντέλο δέχτηκε επιρροές από το μοντέρνο υλισμό.

Βασικές αρχές του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας (2)

- Τα άτομα με αναπηρίες αντιμετωπίζουν έναν ειδικό τύπο αποκλεισμού στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες και προτείνεται η αντικατάσταση του υπάρχοντος καπιταλιστικού συστήματος με ένα περισσότερο ενταξιακό και δίκαιο κοινωνικό σύστημα (Finkelstein, Oliver)
- Οι υλιστές με τους μετα-στρουκτουραλιστές καταδεικνύουν τη σημασία του πολιτισμού και των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διατήρηση των διακρίσεων (Abberley, Barnes, Shakespeare).

Το κοινωνικό μοντέλο δέχτηκε κριτική στα παρακάτω σημεία

- **Επιχείρημα I.:** Θα υφίσταται πάντοτε σε οποιοδήποτε σύστημα ένας τύπος διάκρισης και αποκλεισμού των ανάπηρων ή άλλων μειονοτικών ομάδων
- **Επιχείρημα II.:** Αποσιωπάται ο ρόλος του φύλου, της ηλικίας, της εθνικής ταυτότητας, της σεξουαλικής συμπεριφοράς παράγοντες που επηρεάζουν την προσωπικότητα του ανάπηρου ατόμου.

Το ατομικό και το κοινωνικό μοντέλο προσέγγισης της αναπηρίας

Oliver , M. (1996). Understanding disability: From theory to practice. Basingstoke, Macmillan: UK

ΑΤΟΜΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ
Προσωπική τραγωδία	Κοινωνική καταπίεση
Προσωπικό πρόβλημα	Κοινωνικό πρόβλημα
Ατομική αντιμετώπιση	Κοινωνική δράση
Ιατρική (θεραπευτική) προσέγγιση	Κοινωνική προσέγγιση
Ο επαΐων, ο ειδικός ως αυθεντία	Συλλογική εμπειρία ατόμων με αναπηρία
Διορθωτική-αντισταθμιστική προσέγγιση –κανονικοποίηση	Προάσπιση –Ενδυνάμωση- Αυτοεκτίμηση
Ατομική ταυτότητα	Συλλογική ταυτότητα

Ως απόρροια του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας διακρίνεται (1)

Το υλιστικό φεμινιστικό κοινωνικό μοντέλο

- Γίνεται διάκριση μεταξύ των δημόσιων ζητημάτων και των περιπλοκών της ιδιωτικής ζωής (ψυχο-συναισθηματικές επιρροές) (Morris,Thomas).
- Διερευνώνται ζητήματα φύλου, σεξουαλικής ταυτότητας και αναπηρίας (Corbett).

Ως απόρροια του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας διακρίνεται (2)

Η πολιτιστική προσέγγιση της αναπηρίας

- Η αναπηρία προσεγγίζεται ως πολιτιστική ομάδα με δική της πολιτιστική κληρονομιά και ταυτότητα.
- Η κοινότητα κωφών εμφανίζεται ως γλωσσική μειονότητα και όχι ως ομάδα αναπήρων (Lane, Morris, Aull Davies & Jenkins)
- Η αντιμετώπιση και ο ορισμός της νοητικής αναπηρίας (αξιολόγηση με βάση την ευρέως αποδεκτή κοινωνική συμπεριφορά όπως αυτή ορίζεται σε κάθε ηλικιακό στάδιο) (Edgerton, Manion & Bersani)

Ως απόρροια του κοινωνικού μοντέλου προσέγγισης της αναπηρίας διακρίνεται (3)

Η ψυχαναλυτική προσέγγιση της αναπηρίας

Εστιάζει στη φιλανθρωπική αντιμετώπιση της αναπηρίας ως προέκταση της Φροϋδικής προσέγγισης της φαλλικής συμπεριφοράς και σαδιστικής επιβολής ηγεμονικών ατόμων ή ομάδων (Evans, Shakespeare).

Τέλος Ενότητας

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου. «Εισαγωγή στην Ειδική Αγωγή. Ενότητα 2 Σύγχρονες ερμηνευτικές προσεγγίσεις της αναπηρίας: η πολυπλοκότητα του ορισμού της αναπηρίας». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD1/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

